مدیریت بر آموزش سازمانها سال سیزدهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳ شماره صفحه ۹۰-۷۱

شناسایی عوامل موثر بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی

*فردین فروغی سوها، دانشجوی دکتری، مدیریت آموزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
عادل زاهد بابلان، استاد، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
علی خالق‌خواه، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
مهدی معینی‌کیا، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی بود. پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی، و از نظر ماهیت محتوایی کیفی از نوع نظریه داده بنیاد بود. در مرحله کیفی از مصاحبه نیمه‌ساختارمند تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد. داده‌ها بدست آمده بر اساس روش اشتراوس و کوربین مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ که در نتیجه ۵۱ کدباز، ۱۰کد محوری، و در نهایت بر اساس مدل پارادایمی، ۵ کد انتخابی (شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌ای، راهبردها و پیامدها) بدست آمد. جهت تعیین روایی و پایایی در مرحله کیفی از ضریب کاپای کوهن استفاده شد. همچنین با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول، روایی همگرایی و پایایی ترکیبی محاسبه شد. جامعه آماری در این بخش، معلمان شاغل در شهرستان نمین به تعداد ۹۰۵ نفر (۴۳۲ نفر زن و ۴۷۳ نفر مرد) در سال تحصیلی۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند، که بر اساس جدول مورگان و با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نمونه‌ای به حجم ۲۷۰ نفر انتخاب شدند. طبق نتایج بدست آمده می‌توان اذعان داشت که آموزش و پرورش نقش اساسی در تربیت شهروندی، آموزش و توسعه حقوق انسانی دارد. با دموکراسی در آموزش می‌توان تعارض بین فرد و اجتماع را حل نمود. همچنین رویکرد دموکراسی آموزشی در یک سیستم می‌توان به توسعه فردی در فراگیران و تحرک اجتماعی دست یافت. بنابراین پیشنهاد می‌شود جو و سبک رهبری در سیستم‌های آموزشی اتخاذ شود که به باورهای فردی دانش‌آموزان توجه داشته و زمینه را برای رشد فردی فراهم آورد.

واژگان کلیدی: خلاقیت، دموکراسی آموزشی، مدارس دموکراتیک، دوره ابتدایی

* نویسنده مسئول: fardin.foroghi.2018@gmail.com
دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۳/۲۲ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۸/۲۰

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]
[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

Managing Education in Organizations Vol.13/No.4/ Winter 2025 Page 71-90

Identifying factors affecting educational democracy in creative schools in elementary school

*Fardin Foroghi Soha, PHD Student, Educational Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
Adel Zahed Bablan, Professor, Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
Ali Khaleghkhah, Associate Professor, Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
Mahdi Moeinikia, Associate Professor, Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

Abstract
The aim of the present study was to identify the factors affecting educational democracy in creative schools in the primary period. The current research was of the type of foundational data theory from the point of view of the applied goal, and in terms of the qualitative nature of the content. In the qualitative phase, semi-structured interviews were used until reaching theoretical saturation. The obtained data were analyzed according to Strauss and Corbin's method; As a result, 51 open codes, 10 central codes, and finally, based on the paradigm model, 5 selected codes (causal conditions, background conditions, intervention conditions, strategies and consequences) were obtained. Cohen's kappa coefficient was used to determine validity and reliability in the qualitative phase. Also, using first-order confirmatory factor analysis, convergent validity and composite reliability were calculated. The statistical population in this department was 905 teachers working in Nemin city (432 women and 473 men) in the academic year1402- 1403 which was based on the Morgan table and by the multi-stage cluster random sampling method and stratified random sampling. 270 people were selected. According to the obtained results, it can be acknowledged that education plays an essential role in citizenship education, education and development of human rights. With democracy in education, the conflict between the individual and society can be resolved. Also, the approach of educational democracy in a system can achieve individual development in learners and social mobility. Therefore, it is suggested to adopt an atmosphere and leadership style in educational systems that pay attention to the individual beliefs of students and provide the basis for individual growth.

Keywords: creativity, educational democracy, democratic schools, elementary school

* Corresponding author: fardin.foroghi.2018@gmail.com
Receiving Date: 11/6/2024 Acceptance Date: 10/11/2024

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

مقدمه

بی‌شک توسعه یافتگی هر کشوری، تحت تاثیر شیوه‌های آموزشی و تربیتی در مواجهه با نیروی انسانی است. امروزه به دلیل وجود نگرش‌های ساختاری متفاوت از گذشته و پیچیدگی سازمان‌های اجتماعی، دیگر نمی‌توان آموزش و پرورش و رسالت اصلی آن در تربیت نیروی انسانی آگاه و متعهد را، در سرفصل‌ها و شیوه‌های سنتی آموزشی جستجو کرد (Arazi et al., 2013). در عصر حاضر و به زعم بسیاری از نظریه‌پردازان و پژوهشگران عرصه تعلیم و تربیت، پیشرفت تحصیلی و مولفه‌های بنیادین آن، یعنی عوامل انگیزشی، شایستگی و سازوکارهای تربیتی، ضرورت تبیین الگویی جامع و نظامند که حول سه محور "خانه، مدرسه و جامعه" شکل یافته باشد؛ را ضروری می‌سازد (Mozafari et al., 2021). به دلیل پیچیدگی عوامل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، شیوه‌ی تعامل فرد با محیط درسی و مدرسه از مولفه‌ها و عناصری تبعیت می‌کند که بخش عمده‌ی از آنها بیرون از محیط مدرسه شکل یافته‌اند؛ اما ناگزیریم برای تبیین و نهادینه کردن الگوهای پیشرفت و توسعه نیروی انسانی، تمامی عوامل موثر در تحلیل خود را مورد توجه و ارزیابی قرار دهیم و این مهم وقتی امکان‌پذیر است که ارتباط فرد با محیط تحصیل را در قالب سه پارامتر ذکر شده ببینیم و عناصر متاثر از آن را شناسایی کنیم. عناصری که برای ورود به بحث در قالب عنصر انگیزش که محوریت تعامل فرد با ساختار و بافت آموزشی را می‌سازد؛ شایستگی که در حکم واسطه‌ای میان فرد در تعامل کلاس و خانه ایفای نقش کرده و موجودیتی اجتماعی دارد و جو عاطفی خانواده یا به عبارتی در شیوه تعامل والدین و نوع آموزش درون خانواده شکل می‌گیرد و می‌تواند سه ساختار مستبدانه، سهل‌گیر و آزادی‌محور داشته باشد فرایندی که از آن به شیوه کنش دموکراتیک یاد می‌کنیم (Jafarzadeh, Hajipur, 2015). به زعم دیویی، نکته بنیادین دموکراسی چون گونه‌ای از روش زندگانی در آن است که هر انسان بالغ بتواند در ساختن ارزش‌هایی که به زندگانی اجتماعی نظم می‌دهند، سهمی داشته باشند. بنیاد دموکراسی همانا ایمان به توانایی طبیعی آدمی، ایمان به هوش او و به نیرویی است که از همگان و تجربه همگانی برمی‌خیزد (Balaghat et al., 2013). همچنین Yaacov (2012)، بر این باور است که همه می‌توانند عالی باشند، در صورتی که اجازه دهیم حوزه‌هایی را انتخاب کنند که بتوانند در آن‌ها رشد کنند. ما در دموکراسی آموزشی چهارچوبی را برای دانش‌آموزان تعیین نمی‌کنیم و به دنبال حوزه‌هایی هستیم که بتوانند در آن موفق باشند. به عبارتی الگویی که در دموکراسی آموزشی مورد تایید می‌باشد، این است که بچه‌ها یادگیرندگان طبیعی هستند. این الگویی است که، با توجه به تغییر و تحولات روزافزون می‌تواند صحیح باشد و تحقیقات مدرن در خصوص مغز، آن را در تمام مراحل تایید و بر آن تاکید کرده‌اند. اما الگویی که مدارس تقریبا در همه جا بر اساس آن عمل می‌کنند این است که بچه‌ها طبیعتا تنبل‌اند و باید آنها را مجبور به یادگیری کرد. آنچه در طی هفت یا هشت سال اتفاق می‌افتد وقوع این امر را ناگزیر می‌سازد. اگر شما بچه‌ها را به مدت هفت یا هشت سال

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

مجبور کنید چیزهایی را یاد بگیرند که به آن علاقه ندارند، پس از مدتی معمولا آن توانمندی طبیعی برای یادگیری از بین می‌رود (Robinson and Aronica, 2021). به طور کلی می‌توان اذعان داشت، اگر در یک جامعه برای ایجاد و گسترش مدارس دموکراتیک و دموکراسی آموزشی اقداماتی صورت نگیرید و یا از مجموعه اقداماتی که برای توسعه این مدارس صورت می‌گیرد، حمایت نشود؛ فرآیند یاددهی یادگیری در سیستم آموزشی بی‌فایده بوده و یا در بهترین حالت ممکن، دانش‌آموزان طوری آموزش خواهند دید که بتوانند به مسیر عادی خود ادامه دهند (Williams, 2016). در این حالت، دیگر نمی‌توان شاهد خلاقیت و رشد و توسعه آن در فراگیران بود.

دموکراسی آموزشی عنصری است که می‌تواند بر رشد و توسعه خلاقیت فراگیران تاثیر مثبت داشته باشد؛ چرا که در فرایند دموکراسی آموزشی یادگیرندگان خود به دنبال فعالیت‌های یادگیری بوده و مجاز به آزمون و خطا هستند. به عبارتی در مدارس دموکراتیک و در رویکرد دموکراسی آموزشی دانش‌آموزان راه‌حل‌های مختلفی در ارتباط با مسائل ارائه می‌دهند و این رویکرد می‌تواند به رشد همه جانبه در یادگیرندگان منجر شود. در حیطه آموزش و پرورش، تقویت و توسعه خلاقیت فراگیران و افزایش توانایی آنها در حل مسائل بعنوان یکی از اولویت‌های اصلی مورد توجه بوده است. شایان ذکر است که خلاقیت و رشد و توسعه آن، برای بهبود سطح علمی کشور حائز اهمیت است. جامعه اگر بتواند بستر و شرایط را برای خلاقیت و نوآوری دانش آموزان و جوانان فراهم آورد؛ قطعا از رشد و شکوفایی علمی بهره‌مند خواهد شد. یکی از سازمان‌هایی که نقش بسیار مهمی در رشد و توسعه خلاقیت و استفاده و توجه به افراد خلاق برعهده دارد آموزش و پرورش است (Abrishami Mohavad, 2017). Qoltash, (2013) در پژوهش خود بر این باورند که دموکراسی آموزشی در مدارس می‌تواند مهارت تفکر انتقادی و اجتماعی دانش‌آموزان دروه اول متوسطه را تقویت کند. Farashbandi et al., (2017) پژوهشی با هدف جان دیویی و تعلیم و تربیت را انجام دادند که بر اساس یافته‌های آنان می‌توان اینگونه بیان کرد که، روش آموزش باید عملی باشد تا یادگیری را تعمیق بخشد. آنان بر این باورند که روش آموزشی باید با محتوا هماهنگ باشد تا بتواند یادگیری را ایجاد کند. Batista, Pereyra, (2020) به بررسی مدیریت دموکراتیک مدرسه دولتی در متن اصلاحات محلی آموزشی در یک مطالعه مقایسه‌ای بین برزیل و اسپانیا پرداختند. محققان فرایند ساخت قانون مدیریت مدرسه دموکراتیک را در زمینه اصلاحات محلی آموزشی، در دو کشور برزیل و اسپانیا، مورد تحلیل قرار دادند؛ نتایج به دست آمده نشان داد که تنظیم قانون برای مدیریت دموکراتیک مدارس دو کشور در مورد مشخصات بازیگران مدرسه که باید در فرآیندهای تصمیم‌گیری شرکت کنند، و همچنین مواردی که باید در ارتباط با مدیریت مشارکت شود؛ پیشرفت‌ها و عقب‌نشینی‌هایی را تجربه کرده‌اند. (Larsen and et al., 2020). به بررسی ساختارهای حرفه‌ای و حاکم شدن دموکراسی در آموزش‌وپرورش با تحلیل گفتمان اسناد سیاست عمومی در کشور نروژ پرداختند. آنها بر این باورند که بیان انتظارات برای عملکرد، امکان تفسیر مجدد معنای یک مربی حرفه‌ای در یک کشور سوسیال دموکراتیک را فراهم کرده

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

است. با توجه به پیشنه پژوهشی و اهمیت و ضرورتی که که در تربیت شهروند خلاق وجود دارد؛ باید در مدارس و یا سایر محیط‌های آموزشی آزادی عمل بیشتری به دانش‌آموزان داشته شود تا آنان بتواند دست به خلاقیت بزنند و آنچه را که می‌خواهند یاد بگیرند. از این رو محقق در پژوهش حاضر به دنبال شناسایی عوامل موثر بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی است که در این راستا اهداف فرعی زیر مطرح شد:

شناسایی عوامل علی اثرگذار بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی
شناسایی عوامل مداخله‌گر اثرگذار بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی
شناسایی عوامل زمینه‌ای اثرگذار بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی
شناسایی راهبردهای اثرگذار بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی
شناسایی پیامدهای دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی

روش شناسی

پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی، و از نظر ماهیت محتوایی کیفی از نوع نظریه داده بنیاد می‌باشد. برای به دست آوردن مفاهیم و مقوله‌های مدل پارادایمی، با در نظر گرفتن عواملی از قبیل تجربه، سمت، تحصیلات، علاقه‌مندی، داشتن زمان کافی جهت مصاحبه و ... از روش نمونه‌گیری نظری (هدفمند) تا رسیدن به اشباع نظری استفاده شد. اشباع نظری، زمانی حاصل می‌شود که داده‌های اضافی، کمکی به تکمیل و مشخص کردن یک مقوله نظری نمی‌کند و نمونه‌ها از آن پس مشابه به نظر می‌رسند، به عبارت دیگر اشباع نظری به تکرار داده‌ها در تحقیق می‌پردازد و این تکرار داده‌ها و نتایج حاصله از آن در روش شناسی، بیانگر پایایی روش تحقیق است. در پژوهش حاضر بعد از مصاحبه با ۹ نفر از سرگروه‌های درسی اشباع نظری اتفاق افتاد. داده‌ها با استفاده از روش مصاحبه نیمه‌ساختارمند گردآوری شده و بر اساس روش اشتراوس و کوربین (رهیافت نظامند) در سه محور کدهای باز، کدهای محوری و کدهای انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جهت تعیین روایی و پایایی در مرحله کیفی از ضریب کاپای کوهن استفاده شد. بدین صورت که بعد از عمل کدگذاری، متن مصاحبه‌ی کدگذاری شده، در اختیار دو نفر از متخصصین تعلیم و تربیت (اساتید دانشگاه فرهنگیان) قرار داده شد و بر اساس میزان توافق و عدم توافق کدها از نظر دو کدگذار، ضریب کاپای کوهن محاسبه شد. همچنین در ادامه بعد از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول، روایی همگرایی و پایایی ترکیبی نیر محاسبه شد. جهت تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول از پرسشنامه‌ای محقق ساخته بر اساس کدهای به دست آمده از مرحله کیفی استفاده شد. جامعه آماری در این بخش، معلمان شاغل در شهرستان نمین به تعداد ۹۰۵ نفر (۴۳۲ نفر زن و ۴۷۳ نفر مرد) در سال تحصیلی۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند، که بر اساس جدول مورگان و با بکاربست روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]
[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نمونه‌ای به حجم ۲۷۰ نفر انتخاب شدند. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از نرم افزارهای Spss و Leslir استفاده شد.

جدول ۱: افراد شرکت کننده در مصاحبه

ردیف	جنسیت	سن	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سابقه
۱	مرد	۴۳	فوق لیسانس	آموزش ابتدایی	۱۸
۲	زن	۳۵	فوق لیسانس	آموزش ابتدایی	۱۳
۳	زن	۳۰	لیسانس	مشاوره	۱۱
۴	مرد	۳۰	لیسانس	آموزش ابتدایی	۱۲
۵	زن	۳۲	دکترا	مدیریت آموزشی	۱۴
۶	مرد	۲۹	فوق لیسانس	تحقیقات آموزشی	۸
۷	مرد	۴۸	لیسانس	آموزش ابتدایی	۲۳
۸	مرد	۳۵	فوق لیسانس	تکنولوژی آموزشی	۱۲
۹	مرد	۳۹	فوق لیسانس	مدیریت آموزشی	۱۷

یافته‌ها

سوال اول: ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی کدامند؟

برای پاسخ به سوال مطرح شده، از ابزار مصاحبه‌ی نیمه‌ساختارمند استفاده شد؛ که طی آن ۷ سوال از سرگروه‌های درسی شهرستان نمین پرسیده شد، که پس از انجام ۹ مصاحبه، اشباع نظری حاصل گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده در مرحله کیفی از روش اشتراوس و کوربین (رهیافت نظامند) استفاده شد. در این روش تمام متن مصاحبه بصورت دقیق مورد بررسی قرار گرفته و کدهای باز مشخص شدند. در ادامه، با قرار دادن عبارت‌های مشابه و همسو در کنار همدیگر کدهای محوری مشخص شده و از این طریق ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی شناسایی شد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

جدول۲: نتایج منتج ازکدگذاری باز، محوری و انتخابی

کد های انتخابی	کد محوری	کدهای باز
شرایط علی	عناصر فرهنگی	حقوق فردی دانش‌آموزان، گفت‌وگوی آزادانه، استقلال فکری، تکیه بر توانمندی‌های فردی دانش‌آموزان، توجه به ارزش‌های فردی
	ساختار سیستمی	تفویض اختیار و عدم تمرکز در سیستم آموزش و پرروش، عدم تعیین استانداردهای آموزشی از بالا به پایین، نبود برنامه درسی از پیش تعیین شده
شرایط زمینه‌ای	جو آموزشی	رویکردهای فعال تدریس، حمایت از دانش‌آموزان خلاق، تفویض اختیار به فراگیران، توسعه فناوری و حمایت از آن در محیط آموزشی، پرهیز از دوره‌های اجباری آموزشی
	سبک رهبری آموزشی	حمایت از روش‌های فعال تدریس، توسعه رهبری مشارکتی، نظارت بر آموزش‌های دانش‌آموز محوری، نظارت بر ارزشیابی‌های آموزشی، توسعه حرفه‌ای معلمان، آزادی در عمل
شرایط مداخله‌گر	عوامل سازمانی	محیط آموزشی توسعه یافته، دسترسی آسان به منابع متنوع، انعطاف‌پذیری در سازمان و فرآیندهای آن، حمایت از عملکردهای پروژه‌ای، سیستم پاداش مبتنی بر عملکرد افراد
	عوامل فردی	تصور قوی از خلاق بودن، پشتکار و استقامت، ریسک پذیری، اعتماد به نفس، تناسب حرفه با دانش و علاقه فرد
راهبردها	توسعه مدنی	احترام به شخصیت دانش‌آموزان، مهم شمردن ارزش‌های فردی فراگیران، ارائه و به نمایش گذاشتن الگوهای جهانی. توسعه تشکل‌های مدنی دانش‌آموزی، توجه به فرهنگ و ارزش‌های منطقه‌ای در برنامه درسی
	شبکه رشد	فراهم ساختن زمینه برای همکاری مبتکرانه، مشارکت سازمان‌ها و گروه‌های مختلف در ایده پردازی، تشویق روحیه تعاون و برنامه‌ریزی، توسعه تفکر انتقادی در دانش‌آموزان،
پیامدها	توسعه فردی	جامعه‌پذیری، رویارویی موثر با تحولات، بهبود بهره‌وری، شناخت سود و زیان، نوآوری و تغییر، خود راهبری، سهولت فراگیری، بهبود عزت نفس
	تحرک اجتماعی	اشاعه علم و تکنولوژی، تحقق شایسته‌سالاری، توسعه عدالت آموزشی، ایجاد تالارهای گفتمان شبکه‌ای، رشد رفتار مدنی

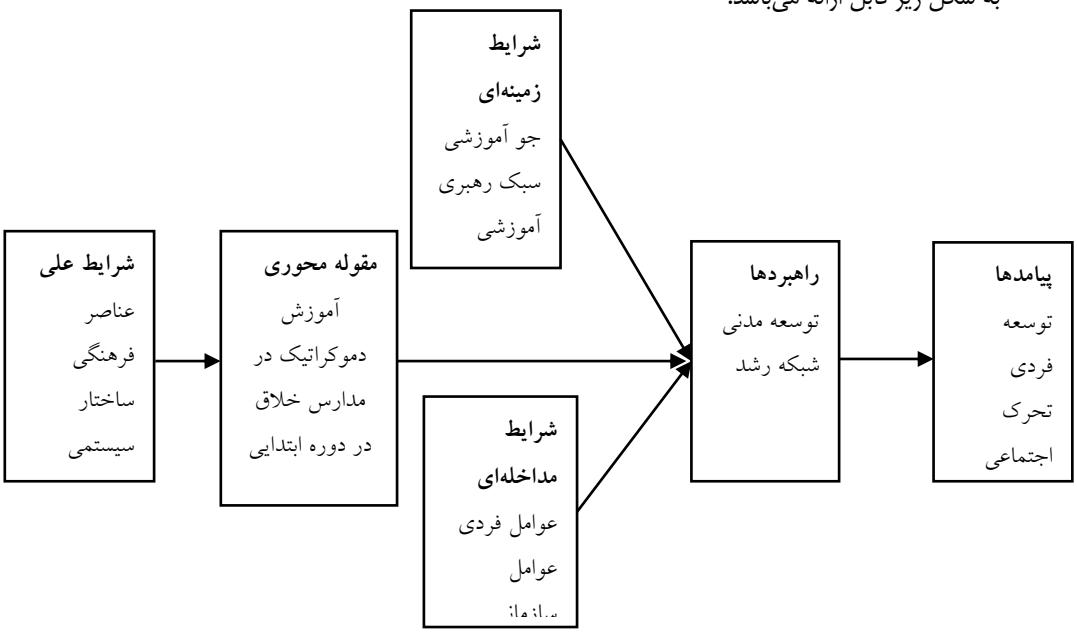
پس از بررسی متن ۹ مصاحبه انجام شده، ۱۸۳ کد باز به دست آمد. از ۱۸۳ کد باز استخراج شده، ۱۳۲ مورد تکراری و یا مشابه بود که با حذف آنها، ۵۱ کد باز نهایی شد. در ادامه، در نتیجه کدگذاری محوری، ۱۰ کد محوری بر اساس ۵۱ کد باز پالایش شده، مشخص شد. در نهایت بر اساس مدل پارادایمی، ۵ کد انتخابی (شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌ای، راهبردها و پیامدها بدست آمد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

سوال دوم: الگوی مناسب برای ارتقای دموکراسی آموزشی در مـدارس خـلاق در دوره ابتدایی کدامند؟

فرآیند کدگذاری به روش اشتراوس و کوربین (رهیافت نظامند) اجرا گردید، که طی آن ۵ کد انتخـابی، ۱۰ کد محوری و ۵۱ کد باز انتخاب شدند. در ادامه به منظور تایید کدهای استخراج شده، گروه کانونی متشکل از ۵ نفر از صاحب نظران تعلیم و تربیت که در ابتدا فرآیند مصاحبه بـا آنـان انجـام شـده بـود تشـکیل، و کدهای مستخرج در اختیار آنان قرار داده شد تا نظراتشان را در ارتباط با کدها بیان کننـد. نتیجـه بحـث و بررسی و ارزیابی گروه کانونی در مورد کدهای استخراج شده این چنین شد که الگوی مناسب برای ارتقای دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی شامل ۵ بعد ۱) شرایط علی ۲) شـرایط زمینـه‌ای ۳) شرایط مداخله‌گر ۴) راهبردها ۵) پیامدها بوده و دارای ۱۰ مولفه می‌باشد. بـه طـوری کـه بـرای "شـرایط علی" دو مولفه شامل عناصر فرهنگی و ساختار سیستمی، برای "شرایط زمینـه‌ای" دو مولفـه شـامل جـو آموزشی و سبک رهبری آموزشی، برای "شرایط مداخله‌گر" دو مولفه عوامل فردی، عوامل سازمانی، برای "راهبردها" دو مولفه شامل توسعه مدنی و شبکه رشد و برای "پیامد" دو مولفه شامل تحرک اجتمـاعی و توسعه فردی انتخاب شد. الگوی مناسب برای ارتقای دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی به شکل زیر قابل ارائه می‌باشد.

شکل 1: الگوی آموزش دموکراتیک در مدارس خلاق در دوره ابتدایی

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

پرسش سوم: میزان روایی و پایایی مدل مفهومی در چه حدی است؟

این شاخص مقدار بین صفر و یک دارد. صفر بیانگر عدم توافق کامل بین دو کدگذار و یک بیانگر بالاترین میزان توافق دو کدگذار است. مقدار بالای ۰/۹ ضریب پایایی کاپای کوهن، بیانگر بالاترین میزان توافق میان کدگذاران است. مقدار مناسب ضریب پایایی کاپای کوهن، بالای ۰/۶است. برای محاسبه ضریب کاپای کوهن دو نفر از اساتید صاحب‌نظر در زمینه آموزش و پرورش بصورت هدفمند انتخاب و کدهای بدست آمده در اختیار آنان قرار داده شد؛ تا میزان توافق و عدم توافق خود با کدهای بدست آمده را مشخص کنند. بعد از این مرحله برای محاسبه ضریب کاپای کوهن از نرم افزار Spss استفاده شد که خروجی آن به شرح ذیل است:

جدول۳: جدول‌بندی متقاطع (شخص ۱ و شخص ۲)

		کدگذار دوم		
		موافق	مخالف	کل
کدگذار اول	موافق	۴۰	2	۴۲
	مخالف	3	6	9
کل		۴۳	8	۵۱

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، کدگذار اول با ۴۲ کد از ۵۱ به دست آمده موافق و با ۹ کد بدست آمده مخالف است. همچنین کدگذار دوم با ۴۳ کد از ۵۱ کد موافق و با ۸ کد مخالف است.

جدول٤: اندازه‌گیری‌های متقارن

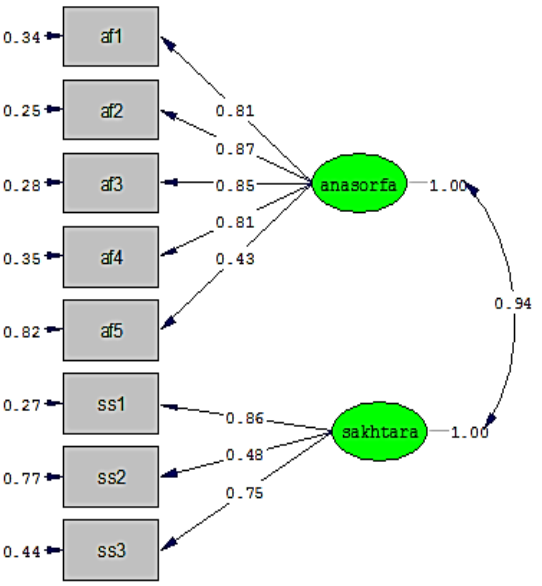
	مقدار	خطای استاندارد	tمقدار آماره	Sig
ضریب کاپای کوهن	۰/۶۶	۰/۱۴۵	۴/۶۳	۰/۰۰۰
تعداد کدهای پژوهش	۵۱			

از آنجایی که ضریب کاپای کوهن به دست آمده در جدول (۴) بزرگتر از ۰/۶ می‌باشد؛ می‌توان اذعان داشت که روایی مدل مطلوب است.

برای محاسبه پایایی از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول استفاده شد. که شرح هر کدام از متغیرهای مکنون با متغیرهای آشکار ساز خود در ادامه بیان شده است.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

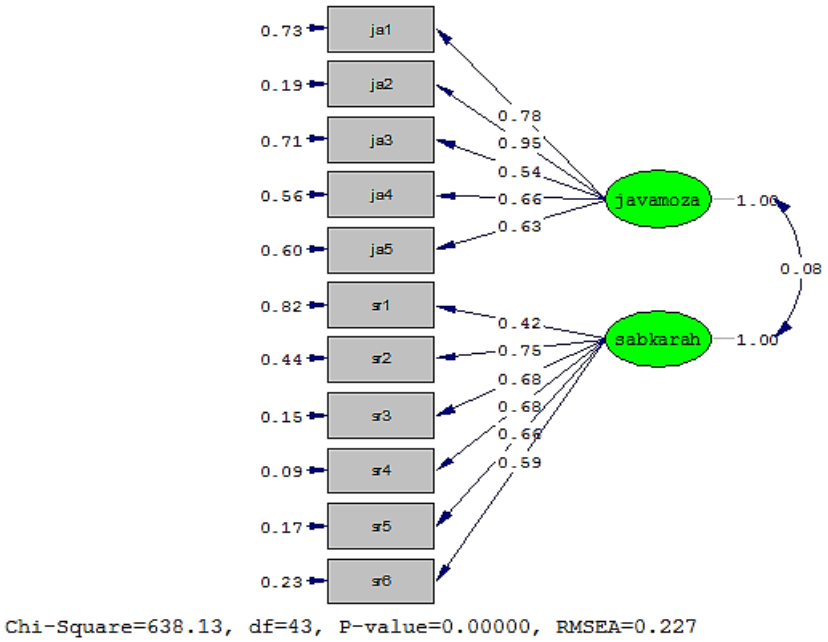
ی و

شکل۲: تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول برای شرایط علی

ساختار سیستمی با تمامی متغیرهای آشکارساز خود بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان دهنده این است که گویه‌های مورد نظر، سنجه‌های خوبی برای متغیر پنهان هستند. پس از بررسی بارهای عاملی، باید نسبت به برازش مدل مفهومی تحقیق با داده‌های گردآوری شده نیز اطمینان حاصل نمود. به این منظور، توجه به شاخص‌های مندرج در زیر مدل و مقایسه آن ها با سطح قابل قبول هر یک از آن ها ضروری است. چهار شاخص کای اسکوئر(Chi-Square) – درجه آزادی (df)، سطح معنی‌داری (P-Value) و جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) ، زیر نمودار نشان داده می‌شود. که در مدل بالایی، مطلوب ارزیابی می‌شود.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

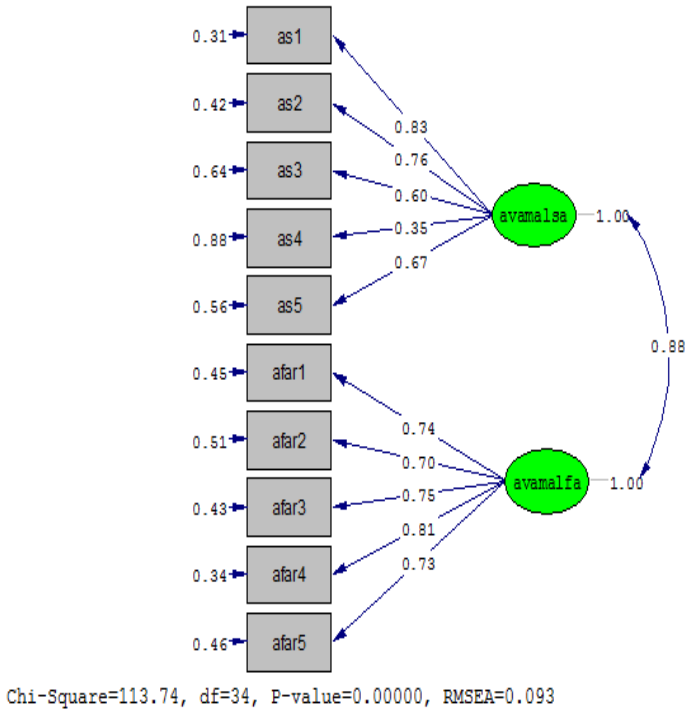

شکل ۳: تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول برای شرایط زمینه‌ای

رهبری آموزشی با تمامی متغیرهای آشکارساز خود بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان دهنده این است که گویه‌های مورد نظر، سنجه‌های خوبی برای متغیر پنهان هستند. پس از بررسی بارهای عاملی، باید نسبت به برازش مدل مفهومی تحقیق با داده‌های گردآوری شده نیز اطمینان حاصل نمود. به این منظور، توجه به شاخص‌های مندرج در زیر مدل و مقایسه آن ها با سطح قابل قبول هر یک از آن ها ضروری است. چهار شاخص کای اسکوئر(Chi-Square) – درجه آزادی(df) ، سطح معنی‌داری (P-Value) و جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) ، زیر نمودار نشان داده می‌شود. که در مدل بالایی، قابل قبول ارزیابی می‌شود.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

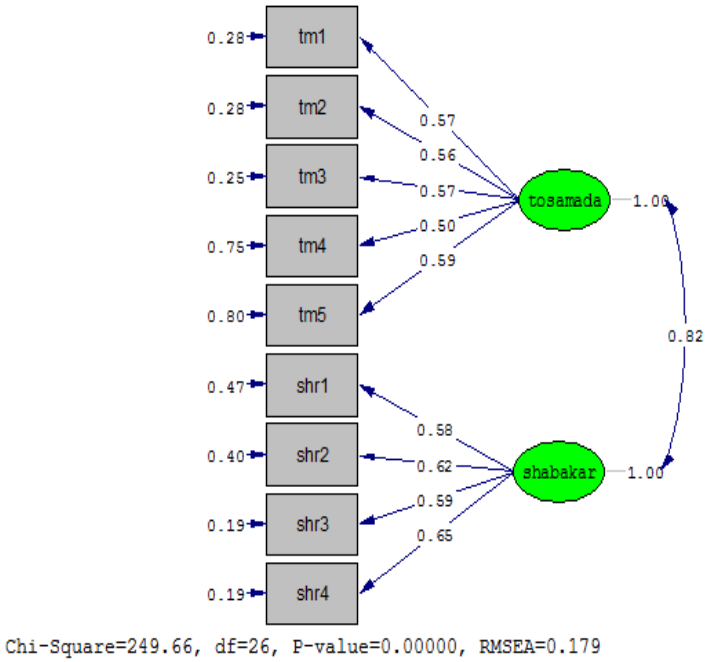

شکل ٤: تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول برای شرایط مداخله‌گر

همانطور که در شکل (۴) مشاهده می‌شود مقدار بار عاملی در متغیرهای مکنون عوامل فردی و عوامل سازمانی با تمامی متغیرهای آشکارساز خود بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان دهنده این است که گویه‌های مورد نظر، سنجه‌های خوبی برای متغیر پنهان هستند. پس از بررسی بارهای عاملی، باید نسبت به برازش مدل مفهومی تحقیق با داده‌های گردآوری شده نیز اطمینان حاصل نمود. به این منظور، توجه به شاخص‌های مندرج در زیر مدل و مقایسه آن ها با سطح قابل قبول هر یک از آن ها ضروری است. چهار شاخص کای اسکوئر(Chi-Square) – درجه آزادی(df) ، سطح معنی‌داری (P-Value) و جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) ، زیر نمودار نشان داده می‌شود. که در مدل بالایی، مطلوب ارزیابی می‌شود.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

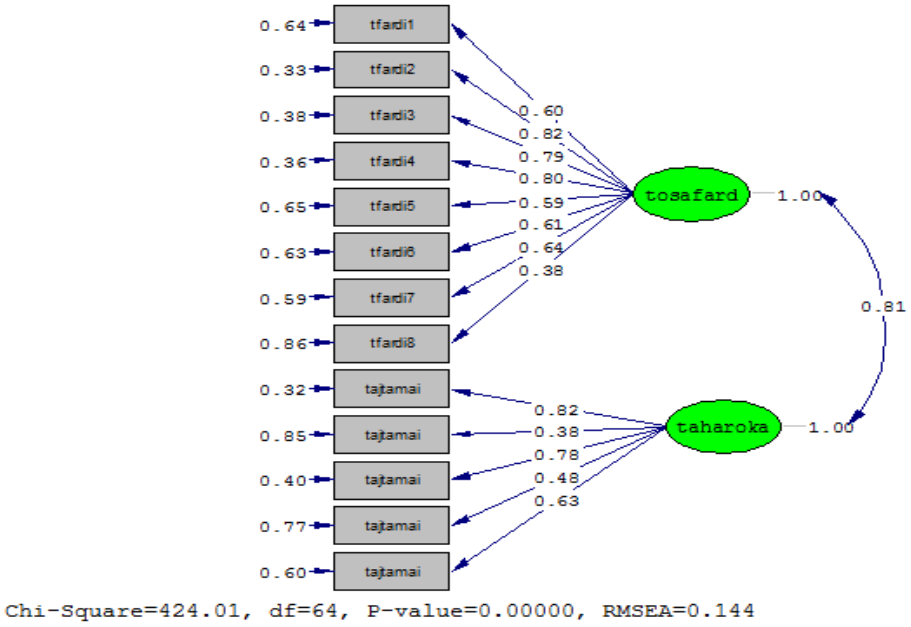

شکل ۵: تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول برای راهبردها

همانطور که در شکل (۵) مشاهده می‌شود مقدار بار عاملی در متغیرهای مکنون توسعه مدنی و شبکه رشدی با تمامی متغیرهای آشکارساز خود بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان دهنده این است که گویه‌های مورد نظر، سنجه‌های خوبی برای متغیر پنهان هستند. پس از بررسی بارهای عاملی، باید نسبت به برازش مدل مفهومی تحقیق با داده‌های گردآوری شده نیز اطمینان حاصل نمود. به این منظور، توجه به شاخص‌های مندرج در زیر مدل و مقایسه آن ها با سطح قابل قبول هر یک از آن ها ضروری است. چهار شاخص کای اسکوئر(Chi-Square) – درجه آزادی(df) ، سطح معنی‌داری (P-Value) و جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) ، زیر نمودار نشان داده می‌شود. که در مدل بالایی، مطلوب ارزیابی می‌شود.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

شکل٦: تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول برای پیامدها

همانطور که در شکل (۶) مشاهده می‌شود مقدار بار عاملی در متغیرهای مکنون توسعه فـردی و تحرکـات اجتماعی با تمامی متغیرهای آشکارساز خود بزرگتر از ۰/۳ می‌باشد که نشان دهنده این است که گویه‌های مورد نظر، سنجه‌های خوبی برای متغیر پنهان هستند. پس از بررسی بارهای عاملی، باید نسبت به بـرازش مدل مفهومی تحقیق با داده‌های گردآوری شده نیـز اطمینـان حاصـل نمـود. بـه ایـن منظـور، توجـه بـه شاخص‌های مندرج در زیر مدل و مقایسه آن ها با سطح قابل قبول هر یک از آن ها ضروری است. چهـار شاخص کای اسکوئر(Chi-Square) – درجه آزادی(df) ، سـطح معنـی‌داری (P-Value) و جـذر بـرآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) ، زیر نمودار نشان داده می‌شود. که در مدل بالایی، قابل قبول ارزیابی می‌شود.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

جدول ۵: روایی همگرایی و پایایی ترکیبی

کدهای انتخابی	کدهای محوری	روایی	پایایی
شرایط علی	عناصر فرهنگی	۰/۶۰	۰/۸۷
	ساختار سیستمی	۰/۵۱	۰/۷۵
شرایط زمینه‌ای	جو آموزشی	۰/۵۳	۰/۸۸
	سبک رهبری آموزشی	۰/۵۱	۰/۸۰
شرایط مداخله‌ای	عوامل فردی	۰/۵۴	۰/۸۳
	عوامل سازمانی	۰/۵۶	۰/۸۶
راهبردها	توسعه مدنی	۰/۵۵	۰/۷۷
	شبکه رشد	۰/۵۳	۰/۵۵
پیامدها	توسعه فردی	۰/۵۲	۰/۸۶
	تحرک اجتماعی	۰/۵۰	۰/۷۶

پایایی ترکیبی یا CR مخفف Composite Reliability می‌باشد. روایی همگرا زمانی وجود دارد که CR از ۰/۷ بزرگتر باشد. همچنین CR باید از AVE بزرگتر باشد. در اینصورت هر شرط روایی همگرا وجود خواهد داشت. بطور خلاصه داریم:

$CR > 0.7$
$CR > AVE$
$AVE > 0.5$

طبق نتایج به دست آمده از جدول (۵) می‌توان اشاره کرد که در تمامی سازه‌ها روایی و پایایی در وضعیت مطلوب خود قرار دارد.

سوال چهارم: ارتقاء دموکراسی آموزشی در مدارس دوره ابتدایی چه تاثیر بر خلاقیت دانش‌آموزان دارد؟

با توجه به کدهای باز به دست آمده از فرایند مصاحبه مشخص شد که دموکراسی آموزشی و رشد و توسعه آن در مدارس خلاق دوره ابتدایی، می‌توان دانش‌آموزان را برای عملکردهای خلاقانه سوق دهد. به عبارتی فراگیرانی که در مدارس دارای جو دموکراتیک مشغول به تحصیل هستند نه تنها پیشرفت تحصیلی بیشتری دارند، بلکه از نظر سلامت عاطفی – اجتماعی نیز در سطح بالاتری هستند؛ زیرا عزت نفس و خودپنداره آنها در این محیط بیشتر از دانش آموزانی است که در مدارس غیر دموکراتیک تحصیل می‌کنند.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]
[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

برخورداری از خودپنداره مثبت سبب می‌شود که دانش‌آموزان بیشتر به خود و عملکردهای بدیع تکیه کرده و از تکرار کارهای دیگران و انجام اموری که تقلیدی باشد پرهیز نمایند. این یافته با نتایج به دست آمده از پژوهش قلتاش، طاهری و مراحل (۱۳۹۳) همسویی دارد. یافته‌های آنان نیز موید این نکته است که، دانش‌آموزانی که در مدارس دموکراتیک آموزش می‌بینند؛ نمره بیشتری در تفکر انتقادی کسب می‌نمایند. و می‌توان اذعان داشت دانش‌آموزانی که از تفکر انتقادی برخوردار هستند، در ارتباط با مسائل راه‌حل‌های مختلفی را ارائه داده و رویکردی خلاقانه برای حل مسائل برمی‌گزینند. همچنین طبق یافته‌های پژوهشی خلاقیت قابل آموزش، رشد و توسعه است و دموکراسی آموزشی عنصری که می‌تواند توسعه و رشد خلاقیت در دانش‌آموزان دوره ابتدایی را تسریع و تسهیل نماید. به طور کلی در دموکراسی آموزشی حیطه فعالیت و عدم تمرکز بیشتر از ساختارهای سنتی بوده و این عاملی است که موجب خلاقیت می‌شود. همچنین در مدرسه دانش آموز محور (مدارس دموکراتیک)، محصل با شهامت، مسئول، خلاق و پویا تربیت می‌شود. به گونه‌ای که دانش‌آموز در صورت اظهار نظر فکر نو و حتی اشتباه در حل یا توضیح مسئله‌ای مورد تشویق قرار می‌گیرد، زیرا اشتباه کردن خیلی بهتر از منفعل بودن است. معلم به هیچ وجه دانش‌آموز را با سرزنش و توبیخ و توهین سرخورده نمی‌کند. عبارات مهم تشویقی و کلماتی چون (تو مهمی- تو می‌دانی- تو می‌توانی- تو موفقی) و سرانجام این میم‌ها می‌تواند اعتماد به نفس، خلاقیت، نوآوری، عزت نفس را برای همیشه در دانش‌آموز پایدار کند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به تغییر و تحولات روزافزون، جوامعی خواهد توانست شهروندان خود را از اثرات مخرب تحولات در ساحت‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و ... مصون نگه دارد که به سیستم آموزشی خود توجه داشته و در رشد و پرورش فراگیران، رویکردهای متناسب با ارزش‌ها، باورها، توانایی‌ها و علایق یادگیرندگان خود بکاربسته باشد. همچنین به تبع آن سازمان‌هایی می‌توانند به حیاتشان ادامه داده و بقای خود را تضمین نمایند که به نیروی انسانی خلاق و رویکردهای خلاقانه توجه داشته و از آنها حمایت کنند؛ چرا که نیروی انسانی خلاق به عنوان مهره اصلی سیستم‌ها بشمار می‌آید. از طرفی رشد و پرورش نیروی انسانی ماهر و خلاق در سیستم آموزشی صورت می‌گیرد. و سیستم برای اینکه بتواند در رشد و توسعه خلاقیت و تربیت افرادی خلاق عملکردی مطلوب داشته باشد؛ باید رویکردهایی را برگزیند که در آن عدم تمرکز آموزشی وجود داشته باشد که فراگیران بتوانند با آزادی عمل بیشتر فعالیت نمایند و این آزادی عمل و توجه به ارزش‌ها و فرهنگ فراگیران در دموکراسی آموزشی دیده می‌شود. از این‌رو پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل موثر بر دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق در دوره ابتدایی صورت گرفت. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که دو مولفه‌ی عناصر فرهنگی و ساختار سیستمی می‌توانند به عنوان علت

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

دموکراسی آموزشی در سیستم‌های آموزشی باشند. این یافته با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های Mohsenizadeh (2013)، Balaghat et al.(2011) و Babalu(2021) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که اگر سیستم آموزشی در بافت و بستری فعالیت کند که در آن باور عمومی بر این باشند که دانش‌آموزان فاقد توانایی و مهارت لازم برای مشخص ساختن محتوای یادگیری خود هستند؛ نباید انتظار رشد و توسعه دموکراسی آموزشی را داشت. از طرفی دیگر در این گونه شرایط، تاکید بر تمرکز سیستم آموزشی وجود دارد که خود تمرکزگرایی می‌تواند علتی بر تضعیف دموکراسی آموزشی باشد. همچنین تمرکزگرایی قدرت تخیل و آزادی عمل را از یادگیرندگان سلب نموده و از این طریق مانع بروز خلاقیت و رویکردهای خلاقانه می‌شود. به طور کلی می‌توان اذعان داشت که شیوه تعامل فرد با محیط درسی و مدرسه از مولفه‌ها و عناصری تبعیت می‌کند که بخش عمده از آن‌ها بیرون از محیط مدرسه شکل یافته‌اند. مصادیق بارز عوامل محیطی و فرهنگی، خانواده، والدین، مدرسه و مربیان هستند. از آنجایی تخیل و خلاقیت ابتدا در خانواده پایه‌ریزی می‌شود؛ اگر خانواده فرصت‌های لازم را برای سوال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهد، زمینه را برای رشد خلاقیت فراهم می‌کنند. برخی تحقیقات نشان می‌دهد که والدین کودکان خلاق، در رفتار خود هماهنگی بیشتری نشان می‌دهند، کودکان خود را آن‌گونه که هستند قبول دارند و آنها را به کنجکاوی درباره اشیاء و امور تشویق می‌کنند و کودکان خود را در انتخاب موضوعات مورد علاقه آزاد می‌گذارند همچنین کارها و برنامه‌های آنان را تحت نظر داشته و پیگیری می‌کنند. علاوه بر عوامل فرهنگی اشاره شده ساختار سیستمی نیز بر وجود دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق دوره ابتدایی تاثیر دارد. این یافته با نتایج به دست آمده از پژوهش Qoltash et al. (2013) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اذعان داشت، اگر ساختار سیستم به گونه‌ای باشد که اهداف، محتوا و روش‌های یادگیری متناسب با نیاز و علایق فراگیران تنظیم گردد؛ دستیابی به دموکراسی آموزشی تسریع و تسهیل خواهد شد. از طرفی چون در اینگونه سیستم، برنامه‌های درسی از پیش تعیین نشده‌ای وجود ندارد، لذا خود فراگیران محتوا را بر اساس علایق، نگرش‌ها و ارزش‌های خود انتخاب کرده و با رویکردی متناسب با توانایی خود آن را یاد می‌گیرند. در مجموع و طبق یافته‌های Qoltash et al. (2013) می‌توان نتیجه گرفت که فراگیران در مدارسی که دارای جو دموکراتیک هستند نه تنها پیشرفت تحصیلی بیشتری دارند، بلکه از نظر سلامت عاطفی- اجتماعی نیز در سطح بالاتری هستند؛ زیرا عزت نفس و خودپنداره آن‌ها در این محیط بیشتر از دانش آموزانی است که در مدارس غیردموکراتیک تحصیل می‌کنند.

همچنین طبق نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد که در راستای نهادینه ساختن و فراهم آوردن زمینه برای رشد و نمو دموکراسی آموزشی در مدارس خلاق دوره ابتدایی، لازم است جو آموزشی و سبک رهبری نیز مورد توجه قرار گیرد. جوی که در سیستم آموزشی زمینه را برای دموکراسی و به تبع آن خلاقیت فراهم می‌آورد، جوی است که در آن از مشارکت و تنوع فعالیت‌ها استقبال می‌شود. همانطور که اشاره شد، دموکراسی آموزشی یک گونه از آموزش مشارکتی است که رشد و تعالی افراد را از طریق

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

مشارکت آنان در فعالیت‌های اجتماعی تسریع می‌نماید. پرسشگری آزاد و انتقادی و متفکرانه، به همراه فراهم آوردن رفاه شهروندان، تنها در قالب مشارکت و اتحادی همگانی به دست می‌آید که در جو مدرسه باید بهش دقت شود. همچنین در سبک‌های رهبری آموزشی، رهبری توزیع شده و مشارکتی است که می‌تواند شرایط را برا مشارکت گسترده یادگیرندگان و عوامل اجرایی در محیط آموزشی فراهم آورد. در این نوع از سبک‌های رهبری فرصت برای اظهار نظر و رشد خلاقیت و ایده‌پردازی ایجاد می‌شود که طی آن فراگیران و سایر افراد با ایده‌ها و اندیشه‌های سایرین آشنا شده و با بازخودهایی که از محیط دریافت می‌کنند به رفع ایرادات احتمالی و توسعه اندیشه خود می‌پردازند. به دلیل اینکه مدرسه، نقش بالایی در فرایند مشارکت سیاسی و دموکراتیزه کردن جامعه و در نهایت حاکمیت، ایفا می‌کند لازم است بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. برای رسیدن به چنین مقصودی، با یک برنامه‌ریزی دقیق، می‌توان در رسیدن به بلوغ سیاسی شهروندان به نتایج مطلوبی دست یافت. البته این مهم به‌شرط آن است که در مدرسه دموکراسی برقرار باشد و برنامه تحصیلی در راستای بالا بردن فهم سیاسی و مشارکت مدنی قرار گیرد و از همه مهم‌تر معلمان نیز در زمینه علوم سیاسی و اجتماعی آموزش‌دیده باشند. آموزش سیاسی دانش‌آموزان، شناخت آن‌ها را بالا می‌برد و آنان نسبت به سرنوشت خود، مسئولیت‌پذیرتر و جامعه‌پذیرتر خواهند شد (تقوی، ۱۳۹۷). به طور کلی می‌توان اذعان داشت دموکراسی آموزشی به دلیل اینکه به ارزش‌ها و باورهای فردی دانش آموزان توجه کرده و به رفع تعارضات فردی و اجتماع می‌پردازد، می‌تواند در رشد و توسعه همه جانبه فراگیران موثر باشد. از جمله محدودیتی که می‌توان به آن اشاره کرد جامعه آماری پژوهش بود که امکان بررسی تمام اعضا میسر نبود. علاوه بر این در مرحله تایید عاملی مرتبه اول از پرسشنامه استفاده شد که ممکن است آزمودنی از ارائه پاسخ صحیح امتناء داشته و یا با دقت پاسخ نداده باشد. طبق نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود در سیستم آموزشی به ارزش‌ها و باورهای فردی دانش‌آموزان توجه شده و با توجه به اینکه جو و سبک رهبری می‌تواند بر بکاربست رویکرد دموکراسی آموزشی تاثیرگذار باشد، پیشنهاد می‌شود، رهبران آموزشی سبک‌هایی را انتخاب کنند که مشارکت همه جانبه در سیستم را تقویت کرده و فراگیران را برای عملکردهای خلاقانه سوق دهد.

تعارض منافع/ حمایت مالی

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی دانشگاه محقق اردبیلی است. هیچگونه تعارض منافع و حمایت مالی ندارد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری در دانشگاه محقق اردبیلی است از اساتید فرهیخته راهنما و مشاور تقدیر و تشکر می شود

منابع

Abrishemi Movahed, Abbas (2017). Investigating the relationship between creativity and entrepreneurship and the application of innovation on creativity and entrepreneurship. Journal of Islamic Humanities. 6(22): 68-72. [In Persian]

Apple, Michael W. (1988). Teachers and Texts. New York: Routledge. Apple, Michael W. (1989). "American Realities: Poverty, Economy and Education." In Dropouts from School: Issues, Dilemmas, and Solutions, edited by Lois Weis, Eleanor Farrar, and Hugh G. Petrie. Apple, Michael W. (1993). Official Knowledge: Democratic Education in a Conservative Age. New York: Routledge.

Arazi, A., Zarghami, S., Ghaedi, Y. (2013). Explaining the components of democratic education from the perspective of Rorty's typology and the role of information technology in its development. Master Thesis, Tarbiat Moallem University Tehran, Faculty of Psychology and Educational Sciences. [In Persian]

Babalo, Sakineh, 1400, examination of the presentation of free and democratic school model in education based on religious principles, the first national conference of applied ideas in educational sciences, psychology and cultural studies, Bushehr, https://civilica.com/doc/1643357 [in Persian]

Balaghat, Seyedreza, Naqibzadeh, Mir Abdul-Hossein, Quaidi, Yahya, and Mahmodunia, Alireza. (2012). Investigating the challenges and opportunities of promoting democracy in elementary schools in Fars province. Teaching and learning researches (behavioral science), 20 (new period) (2), 109-128. SID https://sid.ir/paper/475337/fa[in Persian]

Batista, N., Pereyra, M. (2020). The democratic management of the public school in contexts of local educational reforms: A comparative study between Brazil and Spain. education policy analysis archives, 28, 2

Beane, James A. (1993). A Middle School Curriculum. Columbus, Ohio: National Middle School Association.

Farashbandi, Reza and Habibi Dehnehsiri, Zeinab and Yousefi, Atefeh and Shamradi Varnamkhasti, Nasim, 2017, John Dewey and Education, Fourth International Conference on New Findings in Science and Technology, Qom, https://civilica.com/doc/710898 [In Persian

Jafarzadeh, Azin and Hajipour, Fatemeh, 2016, effective ways to strengthen research motivation among university professors, the second national conference on new approaches in education and research, Mahmoudabad, https://civilica.com/doc/701913[in Persian]

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]

Larsen, M., & et al. (2020). An analysis of the democratic school management law-making process in Brazil and Spain: Local educational reforms.
Mohsenizadeh, Azam. (2017). Investigating the impact of organizational structure on innovation and creativity in organizations. National conference of new models in management and business (with the approach of supporting national entrepreneurs). SID. https://sid.ir/paper/898914/fa[in Persian]
Mozafari Sayedah Masoumeh, Sulaimanpour Javad, Khalkhali Ali. Presenting a free and democratic school model in primary education based on religious principles. Islamic lifestyle with a focus on health. 1400; 5:288-297
Qoltash, Abbas; Taheri, Abdul Mohammad; And steps, Fatima. (2013). Educational democracy in schools and its effect on the development of critical and social thinking skills of first secondary school students. Social Cognition, 3(2 (serial 6)), 95-108. SID. https://sid.ir/paper/237156/fa[in Persian]
Robinson, Ken; Aronica, Lou (2020). The creative school book: How to overthrow test-oriented education? Translated by Mir Abu Talebi (1400). Tehran: Interpreter of Human Sciences Publications.
Williams, K. (2016). The case for democratic management in schools. Educational Management & Administration, 17(2), 97-106. https://doi.org/10.1080/0332331890080208

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61186/meo.13.4.71]